

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060206

DOM
2026-09-03
Stockholm

Mål nr
M 7915-26

Sid 1 (2)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2026-04-29 i mål nr M 9374-25,
se bilaga A

PARTER

Klagande

Falukrossen KB,

Ombud: Advokat T.S och biträdande jurist B.S,
Setterwalls Advokatbyrå AB

Motpart

Länsstyrelsen i Dalarnas län

SAKEN

Giltighetsförlängning för täkt av berg och morän inom fastigheterna X och Y i
Borlänge kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd.
2. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 2399516

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50
E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Falukrossen KB har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska förlänga tillståndstiden för berg- och moräntäkten inom fastigheterna X och Y i Borlänge kommun till och med den 30 juni 2028.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen anser att det finns skäl att ge prövningstillstånd och tar upp målet till omedelbart avgörande.

Med hänsyn till att det har påträffats en skyddad art inom täktområdet som inte fanns på platsen när det ursprungliga tillståndet prövades måste villkor om skyddsåtgärder för arten bedömas för att en förlängning av tillståndet ska vara möjlig. Mark- och miljööverdomstolen instämmer därför i mark- och miljödomstolens bedömning att en giltighetsförlängning enligt 24 kap. 14 a § miljöbalken inte är lämplig.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Liselotte Rågmark, tekniska rådet Yvonne Eklund samt hovrättsråden Johanna Fernlund (deltar inte i beslutet om prövningstillstånd) och Helen Blomberg, referent.

Föredragande har varit Erik Simberg.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
Meddelad i Nacka
2026-04-29

Målnummer
M 9374-25

PARTER

Klagande
Falukrossen KB

Ombud: Advokaten T.S. och biträdande juristen B.S.
Setterwalls Advokatbyrå AB

Motpart
Länsstyrelsen i Dalarnas län

ÖVERKLAGAT BESLUT
Länsstyrelsen i Dalarnas län, Miljöprövningsdelegationens beslut 2025-10-24
i ärende nr 6428-2025, se bilaga 1

SAKEN
Giltighetsförlängning för täkt av berg och morän inom fastigheterna X och Y i
Borlänge kommun.

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Dalarnas län (MPD) avslog Falukrossen KB:s (bolagets) ansökan om giltighetsförlängning av gällande tillstånd för täkt av berg och morän inom fastigheterna X och Y i Borlänge kommun (tillstånd meddelat av MPD den 6 mars 2015, dnr 551-4583-2014). Bolaget har nu överklagat MPD:s beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolen, med ändring av MPD:s beslut, ska bifalla bolagets yrkande i MPD och förlänga tillståndstiden med tre år till med den 30 juni 2028.

Till stöd för sin talan har bolaget sammanfattningsvis anfört följande.

På grund av minskad efterfrågan på bergmaterial under tillståndets giltighetstid återstår ungefär 550 000 ton tillståndsgivet bergmaterial att bryta ut i täkten. Detta har dock ändrats på senare tid, med flera stora nybyggnadsprojekt i närheten av täkten, vilket har medfört en ökad efterfrågan på bergmaterial. Under hösten 2024, när tillståndet fortfarande var giltigt, observerades för första gången en individ av en skyddad art i täktområdet. Bolaget utredde och vidtog skyddsåtgärder med anledning av detta, i dialog och samförstånd med kommunen, länsstyrelsen och ornitologisk expertis. Skyddsåtgärderna innebär i huvudsak att viss verksamhet inte bedrivs under artens häckningsperiod och att ingen verksamhet över huvud taget bedrivs inom ett utpekat skyddsområde.

I samband med att skyddsåtgärderna implementerades lämnade bolaget även in de föreslagna skyddsåtgärderna skriftligen till tillsynsmyndigheten. För tydlighets skull efterfrågade bolaget ett formellt beslut avseende skyddsåtgärderna, bland annat för att förenkla framtida tillsyn men också för att säkerställa att frågan var reglerad inför en framtida ansökan om

giltighetsförlängning. Tillsynsmyndigheten såg emellertid inte något behov av att formellt fatta beslut om de föreslagna skyddsåtgärderna. Det var dock klart för båda parter att de aktuella skyddsåtgärderna implementerades och att bolaget genom åtagandet och inom ramen för tillståndet var bundet av dessa. Som det får förstås har MPD avslagit den aktuella ansökan om giltighetsförlängning utifrån avsaknaden av uttryckliga skyddsåtgärder i det ursprungliga tillståndsbeslutet avseende den skyddade arten. Av beslutet framgår dock inte att det skulle finnas några invändningar om att de skyddsåtgärder som implementerats inte skulle vara tillräckliga. Det framförs inte heller att skyddsåtgärderna inte skulle vara implementerade eller gällande enligt bolagets åtagande.

Bolaget motsätter sig MPD:s bedömning att ett fortsatt uttag under förlängningen skulle innebära ett behov av att förena tillståndet med ytterligare krav på skyddsåtgärder som syftar till att den skyddade arten inte påverkas negativt. Skyddsåtgärderna vidtogs som ett åtagande inom ramen för och under giltighetstiden i tillståndet och kommer därmed vara fortsatt gällande vid en giltighetsförlängning, vilket innebär att det inte föreligger något behov av nya skyddsåtgärder eller villkor, utan tvärtom att verksamheten fortsätter bedrivas inom ramen för det ursprungliga tillståndet med de redan implementerade skyddsåtgärderna. Den aktuella skyddade arten trivs bra och attraheras till just täktområden och etablerar sig ofta vid eller i täktverksamheter. Skyddsåtgärder av det slag som vidtagits i nu aktuellt fall är därför vanliga och bolaget och NCC har väl etablerade rutiner och arbetssätt som möjliggör att arten och täktverksamhet kan samexistera utan att verksamheten innebär någon negativ påverkan på den skyddade arten.

Artskyddsförordningen utgör enligt praxis en precisering av hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och är gällande, oavsett om det uttryckligen nämns i verksamhetens villkor och oaktat hur lång tid som kvarstår av tillståndet. Det innebär att bolaget har en skyldighet att vid varje tillfälle upprätthålla artskyddsförordningens bestämmelser. Det följer därmed redan av lag- och

förordningstexten att en verksamhetsutövare löpande måste införskaffa sig tillräcklig kunskap och anpassa sin verksamhet i enlighet med artskyddet. Den kvarvarande tillståndstiden påverkar således inte vilka skyddsåtgärder som behöver vidtas eller vilka skyddsområden som ska pekas ut för att säkerställa att kraven som följer av artskyddsförordningen efterlevs.

Det är vanligt förekommande att frågor om artskyddet uppkommer under en verksamhets driftperiod och, som i nu aktuellt fall, hanteras inom ramen för tillsynen av verksamheten. Även i det fall en skyddad art påträffas vid en tidpunkt där en betydligt större del av tillståndstiden för en tillståndsgiven verksamhet kvarstår hanteras frågan tillsammans med tillsynsmyndigheten för att säkerställa att tillräckliga skyddsåtgärder implementeras så att verksamheten, inom ramen för tillståndet, även fortsatt bedrivs i överensstämmelse med artskyddsförordningen. Inte heller i en sådan situation föreligger något behov av att ompröva verksamheten eller meddela nya villkor. Om samma skyddsåtgärder vidtagits med tre år kvar av tillståndet hade alltså verksamheten kunnat fortsätta utan krav på ytterligare villkor eller villkorsändringar i tillståndet. Bolaget ser i linje med detta ingen grund till varför något behov av ytterligare villkor eller villkorsändringar i så fall skulle föreligga vid en giltighetsförlängning om tre år.

Av förarbetena följer att en förlängning *kan* vara olämplig när ett behov av ytterligare skyddsåtgärder som beror på att verksamhetens negativa miljöeffekter visat sig bli mer omfattande eller av en annan art än vad som kunnat förutses vid tillståndsprövningen föreligger. Bolaget konstaterar att förarbetsuttalandet fokuserar på behovet av ytterligare skyddsåtgärder som är kopplade till just verksamhetens negativa miljökonsekvenser. Det är alltså inte förekomsten av skyddsåtgärder i sig, utan det faktum att miljökonsekvenserna blivit mer ingripande än vad som förutsågs vid tillståndsgivningen som gör giltighetsförlängningen olämplig. Förekomsten av den aktuella skyddade arten utgör inte en sådan negativ konsekvens av verksamheten och kan inte heller hänföras till någon brist i, eller avsaknad av, villkor eller skyddsåtgärder.

Tvärtom talar omständigheterna för att täktverksamheten, som den bedrivits enligt tillståndet, skapat de livsmiljöförhållanden som attraherar och gynnar arten.

Vid lämplighetsbedömningen ska även eventuella nya omständigheter eller förändringar i omgivningen som påverkas av verksamheten beaktas. Att arten regelbundet söker sig till verksamheter motsvarande den tillståndsgivna verksamheten kan enligt bolaget inte likställas med en sådan yttre oberoende förändring av omgivningen i den mening som avses i förarbetena. Artens närvaro är snarast ett återkommande inslag i täktverksamhet och det finns, vilket exemplifieras i det nu aktuella fallet, goda verktyg för att anpassa verksamheten efter artens närvaro utan något behov av att materiellt förändra tillståndet. Mot den bakgrunden menar Bolaget att giltighetsförlängningen i det aktuella fallet ska anses lämplig.

Den aktuella verksamheten utgör ett typexempel på en verksamhet vars giltighetstid bör kunna förlängas. Förhållandena i och omkring täktverksamheten är relativt okomplicerade och verksamheten bedrivs i sin helhet ovanför grundvattennivån. Verksamheten miljöbedömdes i samband med tillståndsgivningen år 2014 vilket, sett till sammanhanget, får anses som relativt nyligt och verksamheten har inte gett upphov till några miljökonsekvenser utöver de som förutsågs vid tillståndsgivningen. Just bergtäkter som fortsatt har tillståndsgivet material kvar att bryta ut lyfts i förarbetena fram som ett typexempel för när giltighetsförlängningar av tillstånd framstår som lämpliga.

Tillståndsprövningar av bergtäkter utgör ungefär 40 procent av alla miljöprövningar i Sverige. Om påträffandet av arten, som alltså är en vanligt förekommande situation i täktområden, fortsättningsvis regelmässigt ska anses innebära att giltighetsförlängning av tillstånd för bergtäkter avslås så riskerar det att till stor del motverka syftet med den nya bestämmelsen. Bolaget menar att en sådan bedömning är oproportionerlig i förhållande till den relativt enkla

anpassningen av verksamheten, som i nu aktuellt fall utförts redan innan giltighetsförlängningen, för att arten ska kunna samexistera med täktverksamheten. MPD:s tolkning av bestämmelsen innebär en betydande inskränkning av bestämmelsens tillämplighet. I förlängningen innebär en sådan tolkning ur ett hushållningsperspektiv att nya täkter måste etableras snarare än att redan tillståndsgivet berg bryts ut, vilket inte kan anses utgöra en effektiv hushållning med naturresurser.

DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Av 24 kap. 14 a § miljöbalken framgår att tillståndsmyndigheten efter ansökan av tillståndshavaren, om det är lämpligt med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön, får förlänga giltigheten för ett vid tidpunkten för ansökan gällande tillstånd som avses i 9 eller 11 kap. eller 7 kap. 28 a § (giltighetsförlängning). Tillståndsmyndigheten får vid en giltighetsförlängning endast förlänga tillståndet i högst tre år, och besluta om de ändringar som krävs för att tillståndets befintliga villkor ska kunna gälla under förlängningen.

Av förarbetena till bestämmelsen, som trädde i kraft den 1 januari 2025, framgår bl.a. följande (prop. 2023/24:152 s. 123 och 124).

Vid bedömningen av om en förlängning är lämplig ska tillståndsmyndigheten bl.a. beakta skälen till att verksamheten tidsbegränsades och när en eventuell miljöbedömning utfördes. Om det har gått lång tid sedan miljöbedömningen utfördes eller om det har skett större förändringar i området som påverkas av verksamheten, talar det mot att en förlängning bör ske. Det kan även vara olämpligt med en förlängning om de negativa miljöeffekterna av verksamheten har blivit större än man förutsåg vid tillståndsgivningen. Exempel på fall där förlängning kan användas är om allt material inte brutits ut ur en täkt under tillståndstiden.

Tillståndsmyndigheten behöver beakta om omständigheter har ändrats sedan förra prövningen. Det kan t.ex. handla om att det har inrättats ett skyddat område som riskerar att påverkas av verksamheten, att ny bebyggelse tillkommit i närheten av verksamheten eller att det har tillkommit eller upptäckts nya naturvärden som riskerar att påverkas.

Utgångspunkten är att befintliga villkor ska gälla även under den tid som tillståndet förlängs. Vissa villkor kan dock behöva justeras för att det ska vara möjligt att förlänga. Villkor där det anges datum som påverkas av förlängningen behöver justeras. En situation där justering av villkor kan bli nödvändig är om det har ställts en säkerhet och säkerhetens storlek behöver anpassas efter de beräknade kostnaderna för de åtgärder som kan behöva utföras och som säkerheten ska täcka.

Om det är fråga om en täkt anges ofta i tillståndet inom vilket område och till vilket djup brytning får ske. En förutsättning för att en förlängning ska kunna ske är att verksamheten endast avser brytning av den specifika volymen material som får brytas ut enligt det gällande tillståndet. Om den sökande eller tillståndsmyndigheten bedömer att det finns behov att bedriva verksamheten på ett annat sätt än i enlighet med villkoren i tillståndet, är en förlängning inte lämplig.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen konstaterar att den uppkomna situationen, att tillståndstiden för en täkt löpt ut innan hela den tillståndsgivna brytmängden hunnit brytas ut, är en sådan typsituation som pekas ut i förarbetena när en giltighetsförlängning av ett tillstånd kan vara lämplig. Den skyddade art som påträffats i den aktuella täkten är relativt vanligt förekommande i täktmiljöer, som utgör en gynnsam livsmiljö för arten. Domstolen ifrågasätter inte bolagets uppgifter om att bolaget, som äger och driver ett stort antal täkter, har väl inarbetade rutiner för att hantera den uppkomna situationen. Efter att arten

påträffades har tillsynsmyndigheten inte heller funnit skäl att besluta om skarpa skyddsåtgärder, utan låtit det hela hanteras mer formlöst.

Domstolen kan samtidigt konstatera att syftet med den nya regleringen om tillståndsförlängning är att ett tillstånd, utan att en miljökonsekvensbeskrivning behöver upprättas, ska kunna fortsätta bedrivas i huvudsak i enlighet med de villkor som redan beslutats. De undantag från detta som nämns i förarbetena rör snarare formella frågor, såsom storleken på den ekonomiska säkerheten. Det ska inte krävas att några nya miljöskyddsrelaterade villkor beslutas. Om bolaget i stället för att ansöka om giltighetsförlängning hade ansökt om ett nytt tillstånd enligt det ordinarie regelverket skulle prövningsmyndigheten utan tvivel fatta beslut om skyddsåtgärder med anledning av artförekomsten. Även om tåkten i sig inte är negativ för arten, utan tvärtom utgör en för arten lämplig livsmiljö, är de skyddsåtgärder som bolaget idag vidtar ostridigt nödvändiga för att täktverksamheten inte ska innebära en otillåten påverkan på arten. Skyddsåtgärderna är därmed nödvändiga för verksamhetens tillåtlighet.

Mot bakgrund av vad som anförs ovan kan domstolen inte komma till någon annan slutsats än att villkor om skyddsåtgärder för den skyddade arten måste beslutas för att en förlängning av tillståndets giltighetstid ska vara möjlig. Av förarbetena framgår relativt tydligt att en giltighetsförlängning i en sådan situation som den nu aktuella ska bedömas som olämplig. I avsaknad av annan vägledning (såsom vägledande avgöranden från Mark- och miljööverdomstolen) instämmer domstolen i MPD:s bedömning att det inte är lämpligt att besluta om giltighetsförlängning av tillståndet i detta fall. Vad bolaget har anfört medför ingen annan bedömning. Överklagandet ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 20 maj 2026.

I domstolens avgörande har rådmannen Joel Björk-Werner, ordförande, och tekniska rådet Elin Sieurin deltagit. Föredragande har varit Torbjörn Kreuger.